

Kvinnan kontra äktenskapet

Selma Ahlgren

1912

Kvinnan och hennes förhållande till mannen och äktenskapet har blivit en mycket aktuell fråga i våra dagar. Man märker så väl, att man befinner sig i brytningstider och nydaning; gamla föreställningar och idéer strida förbittrat emot de nys stormlopp - för att dock likväl småningom smulas sönder, såsom allt gammalt som levat ut sig självt. Men å andra sidan kan man icke undgå att känna, att de nya idéernas bärare, i sin iver att bekämpa det gamla, stundom slå över i absurditet.

Liksom man alltid förr uppställt generella regler och lagar, som skulle gälla för alla, så även nu.

Man glömmer individerna och tänker icke på, att det som är gott och passande för den ene, kan vara ont och fördärvbringande för en annan.

Vad nyttar det att ställa upp samma regler för alla? Vad skall det tjäna till att ställa upp gemensamma ideal? Och vad i all världen vinnes med, att konstruera fram fantasiskapelser av man eller kvinna?

Nej! Men låtom oss i stället undersöka och studera verkligheten som vi leva mitt upp uti - den är rik och skiftande nog och dess många problem tränger sig ovillkorligen fram och fordrar en lösning.

Äktenskapet är ett av dessa.

Genom många olika, samtidigt pågående förändringsprocesser i samfundet har frågan trängts fram i förgrunden och blivit aktuell. Men för att få ett djupare förstående därför, är det nödvändigt att något känna historien. Det ger oss klarhet över grunderna. Mellan den tidpunkten, då mannen brutalt rövade sin hustru eller köpte henne av hennes fader - och vår tid ligger en lång utveckling.

Hon är icke längre handelsvara i samma bemärkelse som förr, hon nämnes icke längre samman med »hans ox, hans åsna och allt vad honom tillhör.» »Äktenskapsbrott» straffas heller icke längre med döden för parterna, och att det överhuvud bestraffas i våra dagar, bevisar blott hur stora rester av gammaldags uppfattning våra lagsamlingar representera.

Det forna slaveriet och livegenskapen måste falla, då förutsättningarna för dess tillvaro föll; - en gång i framtiden kommer den livegenskap som ännu kvarstår med det lagliga äktenskapet, att falla i grus och spillror, för det att också dess förutsättningar ha fallit.

Men är det väl därför säkert, att äktenskapet självt skall falla med det? Kan det icke bestå på nya grunder som svara till de förändrade förhållanden och en nyare och bättre uppfattning?

Det är utvecklingens värk att riva ner, för att bygga upp - och åter riva ner. Varför skall något bestå i evighet?

Det är utvecklingen själv, som undergräver betingelserna för det lagliga äktenskapet.

Det är de sociala företeelserna, industrialismen, med de förändrade produktionsformerna - som driver kvinnor och barn ut i förvärvslivet vid mannens sida. Man må vara ledsen eller glad däröver - det är dock ett faktum. Och till dessa rent yttre faktorer, kommer så de ideologiska i beständig växelväxkan.

Vi se redan ett av resultaten, ett ständigt tilltagande antal fria kärleksförbindelser. Ett annat resultat är en småningom försiggående förändring i uppfattningen av äktenskapet självt. Det är den gamla livegenskapen vi skola bort ifrån. Äktenskapet skall icke på längden kunna bibehålla sin karaktär av fälla för människorna.

Man skall slutligen förstå, och sannolikt även erkänna det allmänt, att äktenskapet är till för att tjäna individen själv - icke för att han skall uppoffra sig därför. Man skall förstå, att *ingen* har rätt att begära ett livslångt offer av sin medmänniska - ja icke en gång ett kortare. Man skall lära sig förstå uppoffringens meningslöshet.

Därutav följer, att man skall kunna skiljas, utan att endera parten har begått något som hålst brott eller förseelse.

Någon invänder kanske, att det kan man ju redan nu - om man underlåter att legalisera äktenskapet.

Jag svarar, att den allmänna meningen ännu är sådan, att den lägger sig som en tung präss på den enskildes handlingar och betager, isynnerhet de mera känsliga, rörelsefriheten.

Man torde åter invända, att det är feighet att ta hänsyn till allmänna meningar och att fegheten följaktligen icke bättre förtjänar. Må vara. Icke dess mindre träffas de bästa och finaste elementen i folket värst av fördömseln.

Nu kan man gott i våra dagar ingå *ett* fritt äktenskap - det tolereras. Men kan man lämna detta fria äktenskap och ingå ett eller flera nya med bibehållen ära?

Jag tänker, att det offentliga förfäktandet av denna åskådning och ännu mera värkliggörandet därav, skulle stämpla personen som osedlig och fördärvad. Hällre tar då samhället prostitutionen.

Det väsentligaste hindret för friare äktenskapsformer har alltid varit kvinnans ekonomiska beroende av mannen. Från urminnes tider var hon utestängd från självständigt förvärv och därmed trålbunden. Men tråldom och tryck alstra alltid mottryck och det är ur denna grund kvinnoemancipationen spirat upp, som ett uttryck för kvinnans självkänsla och värdighet som människa. Ändrade produktionsformer har härvid haft en ofantlig betydelse i det att de öppnat en mängd nya värksamhetsfält för kvinnan - utan vilka all frigörelsesträvan skulle ha varit fullkomligt fruktlös.

De nya problem som därvid framkommo äro redan ute i stora världen föremål för mycket inträse och ingående undersökningar. I augusti och september i fjor, har en rad av kongresser blivit avhållna i Tyskland, i ändamål att diskutera frågor sådana som fortplantningshygien, rasförbättring, socialt skydd av moderskap, äktenskapsreformer och såkallad »nyetik» särskilt på det könsliga området.

Det internationella och tyska sällskapet för rashygiene har haft sitt möte i Dresden. Till Berlin var tredje internationella kongressen för beskydd av späda barn förlagd.

I Dresden hölls en del möten för dryftande av missförhållandena i oäkta barns rättsliga ställning och i slutet av september avhölls tvänne kongresser »Internationell ny-Malthusiansk kongress» och första internationella kongressen för moderskydd och sexualreform. Det är huvudsakligen den bildade medelklassen som tagit sig av dessa problems offentliga behandling; deras resolutioner kunna väl icke utöva något verkligt märkbart inflytande på det allmänna tillståndet, - men även om deras hela värksamhet blott resulterar i tillfälliga palliativ, så är det dock av ett mycket stort inträse att ta kännedom om vad de vilja, och deras uppslag i frågorna äro i och för sig nog moderna att kunna få bärkraft för en kommande rörelse bland underklassen.

I dessa i förra artikeln nämnda kongresser deltog några av de mäst kända förkämparna från olika länder, bland andra doktor Rosenthal, Breslau och fru doktor Helene Stöcker.

Doktor Rosenthal, president för kongressen för moderskydd och sexualreform, har i en liten avhandling lagt fram spörsmålen: Vad vill ny etik säga? Vad vill förbundet för moderskydd? Och han besvarar spörsmålen således, att förbundet för moderskydd går ut från tanken om att förena praktiskt barmhärtiga och social-etiska strävanden med det målet att förbättra kvinnans ställning som moder och att skapa sundare förhållanden på det könsliga området överhuvud.

Förbundet har tagit sig den särskilda uppgiften att beskydda den ogifta modern och den övergivna hustrun.

»Vi fordra omsorg för mödrar som tränger till hjälp, vi begär ekonomisk självständighet för dem, vi vill råda dem före och efter födelsen, vi vill giva dem rättshjälp, läkare, vi vilja stifta barnhem och hem för mödrar o. s. v. Vi vilja bekämpa det orättfärdiga i »oäkta» barns nuvarande ställning, vi vilja bekämpa det sociala förakt som träffar det på grund av födelsen och det orättfärdiga åsidosättandet i förhållande till det så kallade äkta barnet.

De flästa »oäkta barn» går till botten på grund av brist på vård - eller växa de upp till en paria-kast som skadar samfundet, vi fordra därför full rättslig och social likhet med de äkta födda, för de oäkta. Vi vilja bekämpa dubbelmoralen, det vill säga den för könen olika moralen, särskilt den som dömer en kvinna som blivit moder utanför äktenskapet, till förakt. Vi fordra icke, att hon skall ha samma könsliga frihet som mannen, till att rasa uti; »(vad är där då för mening i strävandet efter likhet i moralen?)» Det skulle vara emot kvinnans bättre natur och böjelser och det skulle i socialt hänseende sänka sedlighetsnivåen ännu djupare. Vi fordra häller icke mannens fullständiga avhållsamhet före äktenskapet, vi räkna med nutidens socialekonomiska förhållanden, som sätter en stadigt högre åldersgräns för äktenskapet, vilket bidrager till könsligt samkväm utanför äktenskap.»

»En tiondel av alla födelser äro oäkta. För så vitt här kan vara tal om »skuld» är skulden i de allra flästa fall mannens. Men samfundet brännmärker allenast mödrarna, drager blott dessa till ansvar.

Samfundet bör icke undandraga den ogifta modern sin aktning och sitt beskydd, just under det hon som bäst behöver det, och samfundet bör övertaga omsorgen för hennes barn.

- - -

Begreppet äktenskap uppfattas av nutiden rent formalistiskt, äktenskapet är blott en förbindelse som är ingången i den en gång vidtagna föreskrivna formen, dess inre värde har blivit ett biting. Bevaras formen är förhållandet sedligt - iakttages formen icke, är det osedligt.

Samfundet brännmärker utan vidare alla förhållanden utanför äktenskapet. Samfundet föredrager det flyktiga och ansvarslösa umgänget med prostitutionen framför den art av förhållanden, konkubinaten t. ex. som önskar att bevara ett visst ansvar för samlivet. Och äntligen strävar samfundet vid lagens tvång att upprätthålla äktenskapet så länge som möjligt, även om all gemenskap för länge sedan är uppgiven och bägge parterna önska att det skall upplösas. Samfundet bör inse att det icke är formen som skapar det sanna äktenskapet eller sedligheten. Vi fordra därför moraliskt och rättsligt erkännande av sådana förhållanden, som i sanning äro äktenskapliga, där de två parterna, även om lagens form icke iakttagits, dock är sig sina förpliktelser fullt medvetna, och vi fordra lättare tillgång till skilsmässa.»

»Blott vid en tillräcklig moderskapsförsäkring som staten påtager sig och som må omfatta alla mödrar i den arbetande befolkningen, antingen de äro gifta eller ogifta, kan man råda bot på det allestädes utbredda eländet.»

Som man ser, ett mycket radikalt program; ehuru det framkommit från borgerligt håll. Det är ett uttryck för en av de många krafter som rastlöst och oavblåtligt underminera det bestående och förbereda dess fall.

I samma riktning uttalar sig även doktor Helene Stöcker och fru Marie Stritt, båda kända som ivriga kvinnosaks kämpar och nymalthusianister. Båda betona lika ivrigt som intelligent, den målmedvetna och begränsade barnalstringens nödvändighet jämte de ovannämnda strävandena.

»Kvinnan bör stå kungligt fritt och själv bestämma sin moderskapsprestation»; allt tal om frihet är bara fraser så länge kvinnan icke är befriad ur könslivegenskapen.»

Så långt de ovannämnda.

Jag menar, att när framtidens kvinna en gång utan någon motsägelse från officiell moral, i fri och lika drift vågar möta mannen och flytta samman med honom utan ceremonier, medveten om alltings obeständighet och föränderlighet, så skall hon även utan ceremonier kunna flytta från honom igen och eventuellt till någon annan, ifall det visar sig att kärleken varit flyktig och att oöverensstämmelser börjat uppstå.

Då kvinnan en gång blivit befriad från osäkerheten i ekonomiskt hänseende för sig och sina barn, genom samfundets verkliga inre solidaritet, bortfaller det värsta hindret för friheten i denna för alla människor vitala angelägenhet.

Må vi komma ihåg: så många skinn - så många sinn. En är flyktig och obeständig - rå han eller hon för det? En annan är trofast och ömsint.

För en del är kärleken »allt för poetisk att draga ner i rum och kök»; för andra står det egna hemmet som tillvarons mening, som medlet till att bygga upp ett helt livsvärk.

Det finns dock hem, ett och annat som är varmt och mjukt som en fågels näste, en fristad som ger sinnesjämvikt åt dess lyckliga invånare, men det är icke av det slag som byggts på tvång och plikt. Inte tager det praktiska arbetet i hemmet bort poesien - inte gör biffsteksoset kvinnan motbjudande där. Och det omväxlande arbetet håller henne frisk och blomstrande. Låt den flyktiga fladdra vidare - det är blott en olycka för den trofasta att vara länkad vid honom. I vårt sökande efter lycka äro vi så ofta utsatta för att ta fel om person.

Det Anarkistiska Biblioteket

Selma Ahlgren
Kvinnan kontra äktenskapet
1912

Tidningen Brand #5, #6 1912

www.anarkistiskabiblioteket.se